

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Светла Кирилова Черпокова-Захаријева, преподавател в Катедра по история на литературата и сравнително литературознание към Филологическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ за материалите, представени за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ в Софийския университет „Св. Климент Охридски“

по област на висше образование: 2. Хуманитарни науки
професионално направление: 2.1 Филология (Теория и история на литературата – Теория на литературата)

1. Общо представяне на процедурата и кандидата

Конкурсът за заемане на академичната длъжност „доцент“ по област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология (Теория и история на литературата – Теория на литературата) е обявен в Държавен вестник, бр. 74 от 21.08.2020 г., и в интернет-страницата на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ за нуждите на Факултета по славянски филологии – Софийски университет „Св. Климент Охридски“.

В конкурса единствен участник е гл. ас. д-р Мария Калинова Байтошева от катедра „Теория на литературата“, Факултет по славянски филологии, Софийски университет „Св. Климент Охридски“. Според приложената документация гл. ас. д-р Мария Калинова Байтошева е университетски преподавател от 2013 г.

Съгласно изискванията бих искала да потвърдя, че предоставеният от кандидата комплект с материали за конкурса е в съответствие със Закона за развитие на академичния състав в Република България и с Правилника за развитие на академичния състав на Софийски университет „Св. Климент Охридски“ и включва всички необходими документи. Представен е публикуван хабилитационен труд под формата на монография, статии по темата на хабилитационния труд, други публикации в областта на конкурса, общ списък с публикации до момента, участия в проекти и в конференции. Справката за изпълнението на минималните национални изисквания дори ги надхвърля по наукометрични показатели.

По темата на конкурса гл. ас. д-р Мария Калинова Байтошева е предложила 6 публикации. Те са разпределени в две категории: публикуван във вид на монография хабилитационен труд – „Екзотопия: за външния контекст на дискурса“ (София: Факултет по славянски филологии, 2020) и публикации, свързани с тематиката на изследването и с областта на конкурса – пет на брой (на български и на английски език).

2. Обща характеристика на дейността на кандидата

Гл. ас. д-р Мария Калинова е завършила специалност „Българска филология“ (бакалавърска степен) и „Литературознание“ (магистърска степен) в Софийския университет „Св. Климент Охридски“, където защитава и докторската си работа с дисертация на тема „Литературна публичност и конструирането на фигурите на моралността (от втората половина на XIX век до Освобождението)“.

Преподавателската работа на гл. ас. д-р Мария Калинова изцяло е свързана с областта на конкурса. Тя води курсове по „Увод в литературната теория“, „Теория на лириката“ и др. Участник е в редица семинари, свързани с литературната теория. Съставител и редактор е на сборници, списания и вестници. Член е на шест изследователски проекта. Има над 20 участия в научни конференции. Един поглед върху научната продукция на гл. ас. д-р Мария Калинова показва траен интерес към занимания с теория на литературата. Публикациите ѝ са в авторитетни издания, достъпни за българска и англоезична читателска публика.

3. Научни приноси на кандидата

Почти всички научни публикации на гл. ас. д-р Мария Калинова, предложени за конкурса, са свързани с хабилитационния труд, издаден през настоящата 2020 г. Публикациите основно са посветени на различни аспекти от ключовото понятие, обсъждано в хабилитационния труд, – екзотопия. Впечатлението е, че е налице едно задълбочено проучване на теоретическия материал, резултат от дългогодишни натрупвания в изследваната област. Специфична особеност на публикациите на гл. ас. д-р Мария Калинова е и тази, че в тях една сложна проблематика се представя ясно, достъпно и логически аргументирано.

Сред предложените за конкурса публикации се откроява монографията „Екзотопия: за външния контекст на дискурса“ (София: Факултет по славянски филологии, 2020). Макар и кратка, монографията има впечатляваща теоретическа плътност и е заредена с енергия за овладяване на поставените изследователски цели. Трудът е организиран в пет глави, въведение, заключителни думи и цитирана литература. Във фокуса е именно разбирането за екзотопия. Трябва да се отбележи, че до момента подобен анализ във вид на монография в България не е правен и изследването определено е актуално и навременно и категорично пригодно за българската култура. Ясно са зададени методологическите подходи, обектите на изследване, както и диалозите, в контекста на които те се обсъждат.

Трудът е ясно структуриран и стъпва върху една провокативна „среща“ на два теоретически фокуса към понятието *екзотопия* – Бахтиновата теория и Лакановата психоанализа.

Тази среща обаче не е изолирана от теоретическия контекст. Тя се явява център на своеобразен симпозиум, в който се включват гласовете на интерпретатори и критици на Бахтин и Лакан, но и на изследваното понятие. Като своеобразна „подплата“, лайтмотивна за работата, естествено произтичаща и от лаканианския фройдизъм, е фройдистката психоанализа, като сянката на Фройд периодично наднича зад фигурата на Лакан, материализирайки се било то чрез конкретни понятия или в тезите и контра-тезите на самата изследователка.

Приносно в изследването е и това, че не просто се фокусира върху обекта си заедно с прилежащия му теоретически инвентар, а го ситуира спрямо контексти, актуални дискусии, проблемни моменти и „срещи“ във времето. В тази посока лично за мене особен интерес представляваше „Втора глава. Несъизмеримост на литературната теория: другост, съблъзгване и полупревод“. Същевременно в хода си изследването не забравя основните си „играчи“ – Бахтин и Лакан, чиито текстове освен че са поставени на обсъждане, служат и като своеобразна матрица, през която се проверяват гравитиращи или оттласкващи се от тях теории. Този оригинален изследователски подход е застъпен и в другите предложени за конкурса публикации на кандидатката.

4. Бележки и препоръки

При едно следващо преиздаване на монографията „Екзотопия: за външния контекст на дискурса“ (София: Факултет по славянски филологии, 2020) бих препоръчала отстраняването на някои дребни, по-скоро технически грешки. Също така, за да се олекоти основният текст, бих предложила отпратките под черта към цитирани изследвания и автори да се редуцират само до посочване на автора, годината и страниците в скоби. Бих препоръчала също прецизирането на български език на някои от употребените на немски понятия като *Wiederholungszwang*, *das Unheimliche* например. За читателя е ясно, че тълкуването им в работата върви през Лакан, но на моменти се поражда известно объркване. Би могло да се изчистят и някои дребни смислови недоразумения, които са по-скоро въпрос на редакторска работа. Например на с. 20: „През желанието на Другия тайната (*das Ding*) е овъншена.“ Читателят може да остане с измамното усещане, че *das Ding* е немският термин за тайна, докато *das Ding* реално се отнася за *Нещото*, коментирано в предходно изречение.

Бих се радвала, ако изследването на един следващ етап бъде продължено в посока на прилагане на теоретическите наблюдения за екзотопия върху конкретни литературни текстове. Наясно съм обаче, че за един литературен теоретик това невинаги е примамлива перспектива. Затова пък научните изследвания на гл. ас. д-р Мария Калинова отварят подобни хоризонти за други изследователи, изкушени от интерпретирането на литература.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В заключение заявявам своята положителна оценка за кандидатурата на гл. ас. д-р Мария Калинова и препоръчвам на Научното жури да изготви доклад-предложение до Факултетния съвет на Факултета по славянски филологии за избора ѝ на академичната длъжност „доцент“ в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ по професионално направление: 2.1 Филология (Теория и история на литературата – Теория на литературата).

11.01.2021

Изготвил становището:

(доц. д-р Светла Черпокова)